

Biuro Rzecznika Praw Pacjenta

OGÓLNOPOLSKA
FEDERACJA STOWARZYSZEŃ
UNIwersytetów TRZECIEGO WIEKU

PRAWA OSÓB STARSZYCH DO OCHRONY ZDROWIA ZAPISANE W KONSTYTUCJI RP, A RZECZYWISTOŚĆ DNIA CODZIENNEGO

Opracowanie: *Marek Cytacki*

Podstawowe akty prawa

KONSTYTUCJA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ z dnia 2 kwietnia 1997 r

Art. 68.

- **1. Każdy ma prawo do ochrony zdrowia.**
- **2. Obywatelom, niezależnie od ich sytuacji materialnej, władze publiczne zapewniają równy dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych. Warunki i zakres udzielania świadczeń określa ustawa.**
- **3. Władze publiczne są obowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom, kobietom ciężarnym, osobom niepełnosprawnym i osobom w podeszłym wieku.**

USTAWA z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej
(tekst pierwotny: Dz. U. 2004 r. Nr 64 poz. 593)
(tekst jednolity: Dz. U. 2009 r. Nr 175 poz. 1362)

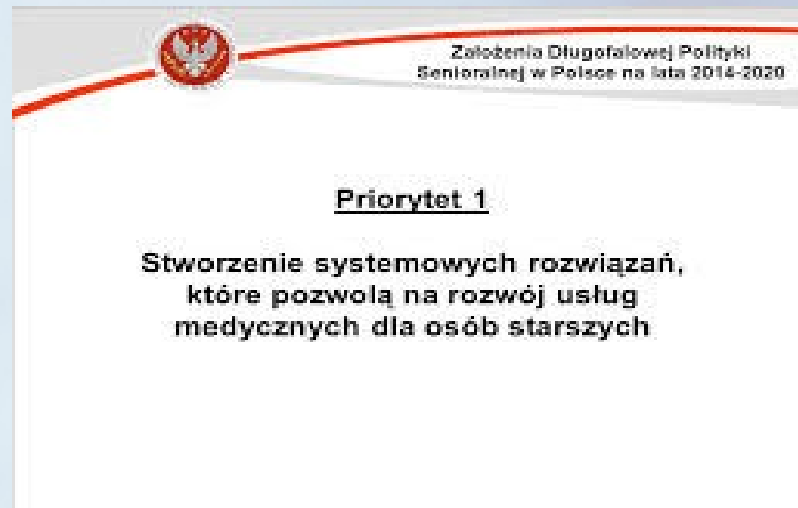
■ **Art. 7. *u.p.s* definiuje źródła zjawiska zagrożenia wykluczenia społecznego:**

**Ubóstwo – sieroctwo – bezdomność – bezrobocie –
niepełnosprawność – długotrwała lub ciężka choroba
– przemoc w rodzinie – ofiary handlu ludźmi –
wielodzietność – niezaradność życiowa –
nieprzystosowanie społeczne – alkoholizm –
narkomania – zdarzenia losowe – nieprzewidziane
sytuacje kryzysowe**

Podstawa uprawnień zdrowotnych

- **USTAWA z dnia 27 sierpnia 2004 r.
o świadczeniach opieki zdrowotnej
finansowanych ze środków publicznych**
(tekst pierwotny: Dz. U. 2004 r. Nr 210 poz. 2135)
(tekst jednolity: Dz. U. 2008 r. Nr 164 poz. 1027)

Art. 2.1. Do korzystania ze świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych na zasadach określonych w ustawie mają prawo:

- **1) osoby objęte powszechnym ubezpieczeniem zdrowotnym,**
- **2) inne, niż ubezpieczeni, osoby posiadające obywatelstwo polskie i posiadające miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, które spełniają kryterium dochodowe, o którym mowa w art. 8 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,**
- **3) inne, niż wymienione w pkt. 1 i 2, osoby posiadające obywatelstwo polskie i posiadające miejsce zamieszkania na terytorium RP, które nie ukończyły 18. roku życia lub są w okresie ciąży, porodu i połogu**

Art. 5. ...Definicje

- **19) osoba bezdomna wychodząca z bezdomności – osoba objęta indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności, zgodnie z przepisami o pomocy społecznej;**
- **34) świadczenie opieki zdrowotnej – świadczenie zdrowotne, świadczenie zdrowotne rzeczowe i świadczenie towarzyszące;**
- **35) świadczenie gwarantowane – świadczenie opieki zdrowotnej finansowane w całości lub współfinansowane ze środków publicznych na zasadach i w zakresie określonych w ustawie;**
- **40) świadczenie zdrowotne – działanie służące profilaktyce, zachowaniu, ratowaniu, przywracaniu lub poprawie zdrowia oraz inne działanie medyczne wynikające z procesu leczenia lub przepisów odrębnych, regulujących zasady ich udzielania;**

Zadania samorządu terytorialnego

Art. 7.

- 2. Do zadań zleconych gminy należy wydawanie decyzji, o których mowa w art. 54, w sprawach świadczeniobiorców innych niż ubezpieczeni spełniających kryterium dochodowe, o którym mowa w art. 8 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, w przypadku których nie zachodzi okoliczność, o której mowa w art. 12 tej ustawy.
- 3. W celu ustalenia sytuacji dochodowej i majątkowej świadczeniobiorcy, o którym mowa w ust. 2, przeprowadza się rodzinny wywiad środowiskowy na zasadach i w trybie określonych w przepisach o pomocy społecznej.

Uprawnienia do świadczeń z innych tytułów prawnych

- **Art. 12. Przepisy ustawy nie naruszają przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej udzielanych bezpłatnie bez względu na uprawnienia z tytułu ubezpieczenia zdrowotnego przez zakłady opieki zdrowotnej na podstawie:**
 - 2) ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
 - 3) ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii;
 - 4) ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego;
 - 5) ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach;
 - 6) ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi;
 - 7) ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym.

Świadczenie to koszt

- **Art. 13.**

Świadczenia opieki zdrowotnej udzielane świadczeniobiorcom innym niż ubezpieczeni są finansowane z budżetu państwa, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej.

Prawo do świadczeń trzeba dowieść

- Art. 50. 1. Świadczeniobiorca ubiegający się o udzielenie świadczenia opieki zdrowotnej jest obowiązany przedstawić:
 - 1) kartę ubezpieczenia zdrowotnego – w przypadku ubezpieczonego;
 - 2) dokument, o którym mowa w art. 54 ust. 1 – w przypadku świadczeniobiorcy innego niż ubezpieczony.
- 2. Przedstawienie przez świadczeniobiorcę dokumentów, nie jest wymagane, jeżeli:
 - 1) świadczeniobiorca potwierdzi swoją tożsamość poprzez okazanie dokumentu ze zdjęciem i danymi osobowymi;
 - 2) świadczeniodawca uzyska potwierdzenie prawa do świadczeń opieki zdrowotnej osoby ubiegającej się o udzielenie świadczenia opieki zdrowotnej poprzez e-WUŚ

Warto znać adres MOPS, GOPS, ROPS itp...

■ **Art. 54.**

Dokumentem potwierdzającym prawo do świadczeń opieki zdrowotnej świadczeniobiorcy, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2, jest decyzja wójta (burmistrza, prezydenta) gminy właściwej ze względu na miejsce zamieszkania świadczeniobiorcy, potwierdzająca to prawo.

Na czym to polega?

Art. 65. Ubezpieczenie zdrowotne oparte jest w szczególności na zasadach:

- **1) równego traktowania oraz solidarności społecznej;**
- **2) zapewnienia ubezpieczonemu równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej i wyboru świadczeniodawców spośród tych świadczeniodawców, którzy zawarli umowę z Funduszem.**

W zasadzie nikt nie powinien pozostać poza systemem opieki zdrowotnej

- **Art. 66.**
- **ust. 1 Obowiązkwowi ubezpieczenia zdrowotnego podlegają:**
- **24) bezrobotni,**
- **26) osoby pobierające zasiłek stały z pomocy społecznej,**
- **27) osoby, które uzyskały w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, objęte indywidualnym programem integracji na podstawie przepisów o pomocy społecznej,**
- **28) osoby pobierające świadczenie pielęgnacyjne lub dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku, dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania, przyznane na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych,**
- **29) osoby bezdomne wychodzące z bezdomności,**
- **30) osoby objęte indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego lub realizujące kontrakt socjalny.**

- **Ust 2. Status członka rodziny osoby ubezpieczonej oraz status członka rodziny będącego osobą uprawnioną do świadczeń opieki zdrowotnej na podstawie przepisów o koordynacji, zwalnia z obowiązku ubezpieczenia zdrowotnego osoby, o których mowa w ust. 1 w punktach 26-28 i pkt 30.**

**USTAWA z dnia 6 listopada 2008 r.
o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta
(Dz.U. z 2009 r. Nr 52, poz. 417)**

Art. 3. Definicje

- **1) opiekun faktyczny – osobę sprawującą, bez obowiązku ustawowego, stałą opiekę nad pacjentem, który ze względu na wiek, stan zdrowia albo stan psychiczny opieki takiej wymaga;**
- **2) osoba bliska – małżonka, krewnego lub powinowatego do drugiego stopnia w linii prostej, przedstawiciela ustawowego, osobę pozostającą we wspólnym pożyciu lub osobę wskazaną przez pacjenta;**
- **4) pacjent – osobę zwracającą się o udzielenie świadczeń zdrowotnych lub korzystającą ze świadczeń zdrowotnych udzielanych przez podmiot udzielający świadczeń zdrowotnych lub osobę wykonującą zawód medyczny;**

Pacjent powinien rozumieć swoją sytuację zdrowotną

- **Art. 6.1. Pacjent ma prawo do świadczeń zdrowotnych odpowiadających wymaganiom aktualnej wiedzy medycznej.**
- **2. Pacjent ma prawo, w sytuacji ograniczonych możliwości udzielenia odpowiednich świadczeń zdrowotnych, do przejrzystej, obiektywnej, opartej na kryteriach medycznych, procedury ustalającej kolejność dostępu do tych świadczeń.**
- **3. Pacjent ma prawo żądać, aby udzielający mu świadczeń zdrowotnych:**
 - **1) lekarz zasięgnął opinii innego lekarza lub zwołał konsylium lekarskie;**
 - **2) pielęgniarka (położna) zasięgnęła opinii innej pielęgniarki (położnej).**

Patologia w rzeczywistości

- Częste przypadki odmowy kwalifikacji do leczenia szpitalnego
- Długi okres oczekiwania na świadczenia zdrowotne
- Przedwczesne wypisywanie pacjentów ze szpitala
- Błędy medyczne i zakażenia
- Ustalenie przeciwwskazań medycznych jako powód odstąpienia od zapewnienia leczenia w innych rodzajach
- Bariery w dostępie do leczenia uzdrowiskowego
- Przeszkody w uzyskiwaniu leczenia protetycznego w stomatologii
- Brak profilaktyki i zapewnienia okresowych badań diagnostycznych
- Etyka pracowników medycznych

Informacja eliminuje nieporozumienia

- **Art. 9.1.** Pacjent ma prawo do informacji o swoim stanie zdrowia.

- 2. Pacjent, w tym małoletni, który ukończył 16 lat, lub jego ustawowy przedstawiciel, mają prawo do uzyskania od lekarza przystępnej informacji o stanie zdrowia pacjenta, rozpoznaniu, proponowanych oraz możliwych metodach diagnostycznych i leczniczych, dających się przewidzieć następstwach ich zastosowania albo zaniechania, wynikach leczenia oraz rokowaniu.

- 3. Pacjent lub jego ustawowy przedstawiciel mają prawo do wyrażenia zgody na udzielenie informacji wymienionych w ust. 2 innym osobom.

Patologia w rzeczywistości

- **Odmowa udzielenia informacji**
- **Lakoniczność w przekazywaniu informacji**
- **Przekazywanie informacji w sposób niezrozumiały**
- **Uniemożliwianie zadawania pytań**

Im mniej ... tym lepiej

Art. 13.

Pacjent ma prawo do zachowania w tajemnicy przez osoby wykonujące zawód medyczny, w tym udzielające mu świadczeń zdrowotnych, informacji z nim związanych, a uzyskanych w związku z wykonywaniem zawodu medycznego.

Patologia w rzeczywistości

- Ujawnianie informacji w rozmowach towarzyskich
- Udzielanie wiedzy zawartej w dokumentacji osobom znajomym
- Komentowanie przypadków w miejscach publicznych
- Udzielanie informacji bez zgody pacjenta instytucjom nieuprawnionym

Pacjent zawsze ma ostatnie zdanie

■ **Art. 16.**

Pacjent ma prawo do wyrażenia zgody na udzielenie określonych świadczeń zdrowotnych lub odmowy takiej zgody, po uzyskaniu informacji w zakresie określonym w art. 9.

Patologia w rzeczywistości

- Wykonywanie procedur bez pytania pacjenta o zgodę
- Zaniechanie uzyskania zgody świadomej
- Wymuszanie podpisu in blanco pod formularzem zgody świadomej
- Uniemożliwienie pacjentom zadawania pytań przez procedurą

Są pewne granice, których przekraczać nie wolno...

- **Art. 20.1. Pacjent ma prawo do poszanowania intymności i godności, w szczególności w czasie udzielania mu świadczeń zdrowotnych.**
- **2. Prawo do poszanowania godności obejmuje także prawo do umierania w spokoju i godności. Pacjent znajdujący się w stanie terminalnym ma prawo do świadczeń zdrowotnych zapewniających łagodzenie bólu i innych cierpień.**

Patologia w rzeczywistości

- Etyka w wykonywaniu zawodu medycznego
- Przedmiotowe traktowanie pacjentów

Bliska osoba pomaga leczeniu

- **Art. 21. Pacjenta ma prawo do obecności osoby bliskiej podczas udzielania świadczenia zdrowotnego**

Patologia w rzeczywistości

- Uniemożliwianie obecności osoby bliskiej podczas badania
- Wypraszanie z gabinetu towarzyszącej pacjentowi osoby

Dokumentacja leczenia

- **Art. 23.1. Pacjent ma prawo do dostępu do dokumentacji medycznej dotyczącej jego stanu zdrowia oraz udzielonych mu świadczeń zdrowotnych.**
- **2. Dane zawarte w dokumentacji medycznej podlegają ochronie określonej w niniejszej ustawie oraz w przepisach odrębnych.**

- **Art. 27. Dokumentacja medyczna jest udostępniana:**
 - **1) do wglądu w siedzibie podmiotu udzielającego świadczeń zdrowotnych;**
 - **2) poprzez sporządzenie jej wyciągów, odpisów lub kopii;**
 - **3) poprzez wydanie oryginału za pokwitowaniem odbioru i z zastrzeżeniem zwrotu po wykorzystaniu, jeżeli uprawniony organ lub podmiot żąda udostępnienia oryginałów tej dokumentacji.**

Patologia w rzeczywistości

- **Odmowa wydania kopii dokumentacji**
- **Odmowa przekazania wyniku badania**
- **Odmowa udostępnienia dokumentacji do czasowego wykorzystania**
- **Opłaty za dokumentację medyczną**
- **Zagubienie dokumentacji medycznej**

Lekarz też może się mylić

- **Art. 31.1. Pacjent lub jego przedstawiciel ustawowy mogą wnieść sprzeciw wobec opinii albo orzeczenia określonych w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry, jeżeli opinia albo orzeczenie ma wpływ na prawa lub obowiązki pacjenta wynikające z przepisów prawa.**

Więzi służą leczeniu...

- **Art. 34 Pacjent, w zakładzie opieki zdrowotnej przeznaczonym dla osób wymagających całodobowych lub całodziennych świadczeń zdrowotnych, ma prawo do zapewnienia dodatkowej opieki pielęgnacyjnej wykonywanej przez osobę bliską**

Patologia w rzeczywistości

- **Odmowa obecności w szpitalu poza godzinami odwiedzin**
- **Opłaty za pobyt osoby bliskiej przy łóżku chorego**

Wsparcie...

■ **Art. 36.**

Pacjent, w zakładzie opieki zdrowotnej, ma prawo do opieki duszpasterskiej.

...bezpieczeństwo...

■ Art. 39.

Pacjent, w zakładzie opieki zdrowotnej, ma prawo do przechowywania rzeczy wartościowych w depozycie. Koszty realizacji tego prawa ponosi ten zakład opieki zdrowotnej, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej.

Strażnik praw pacjenta

- Art. 41.
- W celu ochrony praw pacjenta, określonych w niniejszej ustawie oraz w przepisach odrębnych, ustanawia się Rzecznika Praw Pacjenta, zwanego dalej „Rzecznikiem”.

- Art. 42.
- 2. Prezes Rady Ministrów sprawuje nadzór nad działalnością Rzecznika.
- 3. Rzecznik wykonuje swoje zadania przy pomocy Biura Rzecznika Praw Pacjenta, zwanego dalej „biurem”.

...gdyby coś...

**Ogólnopolska bezpłatna infolinia
dla pacjentów**

czynna od poniedziałku do piątku

w godzinach od 9.00 do 21.00

800 190 590